

# De Fortrængte Optegnelser

Ove v. Spaeth  
C. A. Reitzel, Kbh.  
240 s., 248,- kr.

**Det er ikke så ofte, at der i TEL er anledning til at anmelde en dansk bog - af den simple årsag, at de bibelsk-arkæologiske udgivelser, der kunne være relevante at anmelde her, som hovedregel er fra engelsk-sprogede forlag. Her er dog en undtagelse - og det en af de mere specielle.**

Ud fra en almen interesse for oldtidskundskab og i særdeleshed for egyptologi, har Ove v. Spaeth (herafter OvS) skrevet en serie af bøger, der forsøger at gøre op med den hidtidige forskning inden for identifikation og tolkning af personen Moses. I dette første bind tager OvS fat i dateringsproblemerne omkring Moses samt spørgsmålene om Moses' relationer til det egyptiske hof.

Hvornår Moses overhovedet levede har været debateret ud fra forskellige synsvinkler gennem mange år. Nogle har villet forbinde Moses med den monoteistiske soldyrkende farao Akhenaten fra det 14. årh. Andre har dateret ham tidligere - imens de fleste enten har afvist ham som historisk person eller dateret ham til det 13. årh. - ud fra en teori om, at israeliternes udvandring foregik midt i det 13. årh. OvS bruger dels det tilgængelige arkæologiske materiale - med den usikkerhed, det efterlader (selv om han støtter sig teorier hos SBA-bekendte som B. Wood, J. Hoffmeier og J. Bimson) - OG især rabbiniske referencer til en astronomisk begivenhed i fiskenes tegn. Dette fører frem til at Moses er født i år 1534 f.v.t. og udvandringen foregik dermed år 1454 f.v.t. Herligt - en dansk bog, der ganske vist kun nyder fuld anerkendelse i "Faklens" kredse, der argumenterer for en datering, der næsten på årstal stemmer overens med Bibelens egen datering af begivenhederne.

Med i OvS' argumentation for den tidlige datering af Moses hører også hans afvisning af den traditionelle kildekritiks metoder til at hugge bibeltekster i stykker. Efter som der ikke er nogen form for oprindelig

tekstmateriale, der kan bruges til kritisk opdeling af bibelteksten, så må den vilkårlige opdeling ud fra f.eks. gudsnavne ophøre. Vovet eller frimodigt kan man kalde det - indtil man opdager, at den kildekritik, som OvS afviser, bruger han selv i en anelse ændret form senere. Det sker, da han alligevel lader de rabbiniske tekster og sine egne religionshistoriske forudsætninger danne baggrund for en kildekritisk behandling af 2 Mosebog i et forsøg på at 'rekonstruere' begivenhederne omkring Moses' fødsel i en egyptisk version.

Den egyptiske version kommer til at spille en større og større rolle i OvS' fremstilling af Moses' liv. Efter den sobre behandling af dateringsspørgsmålet, går OvS hurtigt over til at behandle Moses' fødsel i lyset af dels nærorientalske traditioner og dels i lyset af egyptisk religiøs tradition. Ved hjælp af disse traditioner får han gjort Moses til ægte søn af den egyptiske prinsesse, der iflg. 2 Mos blot fandt ham. Hele seancen, hvor Moses skulle trækkes op af vandet skulle være et egyptisk religiøst drama, der skulle udspille sig som en del af et helligt ægteskab mellem tronarvingen og vedkommendes ægtefælle/ evt. stedfortræder. I forlængelse heraf skulle prinsessen være bortgemt



Hatshepsut, statue fra Theben af den kvinde, der iflg. von Spaeth yderst tvivlsomme teorier skulle være Moses' biologiske mor.



i de sidste 3 mdr. af graviditeten - og efterfølgende trække sit barn op af vandet (den egyptiske betydning af navnet Moses). Parallerne er mange. I hele nærorienten kendte man til hellige ægteskaber, hvor en konge og en ypperstpræstinde på guderne vegne forenede det menneskelige og åndelige - og samtidig gav landet en guddommelig tronarving.

Navneparallelerne i Egypten er også mange - da der er adskillige faraoner, der har båret navne som Tuth-mosis (f.eks. d. 2., 3. m.fl.). Kunne det ikke være det tilsvarende, der skete med Moses? OvS vover påstanden - og vover endda at påstå, at da Moses' mor (der skulle være den navnkundige dronning Hatshepsut) skulle have indgået sit hellige ægteskab med - ikke sin senere ægtemand - men med præsten i Midjan - Jethro. Rent arkæologisk/historisk kan muligheden ikke udelukkes - men OvS gør sig dog skyldig i adskillige halvfærdige mellemregninger undervejs. Han gør et stort nummer ud af, at navnet Moses ikke er hebraisk, hvilket for ham må medføre, at Moses er af egyptisk oprindelse - uden at nævne muligheden af, at israelitterne anvendte det navn, Moses havde fået ved hoffet, fordi det var det, han var kendt for. Han antager, at stedet, hvor det omtalte drama foregik, var ved Karnak (dvs. langt syd på i Egypten), imens beskrivelsen af israeliternes placering iflg. 2 Mos nævner, at de boede i Goshens land allerlængst mod nordøst i samlet flok. Moses' kurv flød altså ikke 1000 km. mod strømmen. Måske



kunne den begivenhed, som OvS mener at have fundet i egyptisk materiale, netop være sådan en fødsel, uden at den overhovedet har noget med Moses at gøre. Den kongelige familie har ikke nødvendigvis alle været samlet i Karnak. Der er i alt fald ikke noget som helst grundlag for - hverken i det materiale, som GT rummer eller i det materiale, som OvS fremlægger, at antage OvS' teori for andet end et blandt mange genskrivningsforsøg af beretningerne om Moses. Moses' mor var ikke en egyptisk prinsesse, men hed jo Jokebed if. 2 Mos 6,20.

En helt grundlæggende fejlagtig metode, som OvS uanfægtet anvender, er, at en hovedregel aldrig er uden undtagelse. Det er rigtigt, at der i det antikke Mellemøsten formentlig har været en hel del tempelprostitution - og i den forbindelse også en del former for hellige 'bryllupper'. Men - og her ligger et af de store problemer i OvS' bog - lige som det faktum, at det hidtil kun er musvitte, der har besøgt mit fuglebræt i dag, ikke umuliggør, at der er andre fuglearter, der vil besøge den senere i dag - ligeså kan det faktum, at der var mange former for tempelprostitution i datiden ikke umuliggøre Guds plan og indgriben i forb. med Moses' fødsel, eller at Gud mod sædvane og tradition kan lade en egyptisk prin-

sesse tilfældigt finde et hebræisk drengebarn og tage ham til sig, som den bibelske tekst siger det. OvS konkluderer på baggrund af en tendens - og lader den tendens være lig med hele sandheden. Det holder ikke - og vidner mere om OvS forudsætninger end om hans evne til at fremvise videnskabelige resultater. Disse forudsætninger kommer også til udtryk i et af bogens appendixer, hvor OvS tager sig tid til at forklare betydningen af et helligt ægteskab. Her bliver det ikke bare ved påstanden om, at Moses er undfanget ved sådan et helligt samleje, men at også Isak, Samson, Jefta, Obed, Rehabeam - og Jesus - skulle være undfanget ved et sådant tempelprostitutions-samleje.

Her hører det arkæologisk-historiske område op - og vi er ovre i de religionshistoriske tolkninger og -forudsætninger. OvS regner ikke med nogen form for Gud, der har udvalgt sig et folk til vidnesbyrd om sit forhold til menneskeheden. Han regner ikke de bibelske skrifter for overhovedet at være troværdige kilder - selv om han nok så flot indleder med at afvise den traditionelle kildekritik. Her er tale om en såkaldt forsker, der ønsker at røkke ved hele det bibelske billede af både jødedom og kristentro - blot fordi han mener at finde nogle usikre sammenlignelige religiøse former på 3500 års afstand. Den er for langt ude!

OvS har præsteret et omfattende studie af en lang række historiske kilder. Han har afdækket materiale, der for en del forskeres vedkommende tilsyneladende har været glemt, og som kan være med til at gensætte Moses i den historiske samtid, hvor han hører hjemme (Det er værd at notere sig, at det kun er i det arkæologiske materiale, at OvS i litteraturlisten henviser til nyere litteratur - størsteparten af det øvrige er produceret før 1950!). OvS har dog ikke villet nøjes med det historisk-arkæologiske studie, idet han ud fra sine religionshistoriske forudsætninger søger at fremstille Moses som et produkt af slotsintriger og religiøse magtkampe.

Bogen er i sig selv ganske flot. OvS har et flydende sprog - og har pædagogisk nok samlet hovedkonklusionerne fra hvert afsnit i slutningen af dette. Desværre for dette flotte pædagogiske arbejde, er indholdet ikke værd at bruge tid og kræfter på.

Flot eller ej - ud over det første kapitel, hvor den arkæologiske sammenhæng diskuteres - er det ikke en bog, der kan anbefales til TELs læsere. Den giver alt andet end bibeltillid og bibelglæde.

af red. Knud W. Skov ■

## Annoncer

# AXELS RADIO OG TV

**SALG/SERVICE:** RADIO · TV · VIDEO  
MARINEELEKTRONIK · TYVERIALARM M.M.

Nørresundby. Tlf. 98 17 31 67.

## ISRAELSMISSION

Israelsmissionens avis informerer om mission blandt jøder og formidler kendskab til messianske jøders vilkår.

Redaktør: Kaj Kjær-Hansen.

Avisen kan rekvireres gratis fra:

**Den danske Israelsmission**

Nørregade 14  
6070 Christiansfeld  
Tlf. 74 56 22 33  
Giro 3 05 45 00

### RETTELSE FRA 3/99

Der havde desværre indsneget sig en grum fejl på side 3 i TEL 3/99. I det afsnit, hvor bibelteksten (kursiv) lyder:

*"Kong Salomo lod fremstille to hundrede langskjold af drevet guld, til hvert skjold medgik [] 3 miner guld. Dem anbragte kongen i Libanonskovhuset. Endvidere lod kongen fremstille en stor elfenbenstrøne og beklædte den med gedigent guld."*

mangler flg. (som skulle stå hvor [] står):

*seks hundrede sekel; tre hundrede rundskjold af drevet guld, til hvert skjold medgik*

Hermed beklager redaktionen.

## REJSE **FELIX** 2000

### 020 Forårsrejse - Israel

H. og B.O. Dam 05-mar/8 dg

### 021 Israel og Jordan

Rønne-Rasmussen 04-apr/10 dg

### 022 Påskerundrejse - Israel

B. og P. Weber 16-apr/10 dg

### 023 Israels Bjerge

Aa. og P. Weber 04-maj/11 dg

### 024 Klassisk rundrejse

N. og P. A. Bak 14-maj/10 dg

### 025 Israel - også for børn

J. og M.H. Jensen 25-jun/10 dg

### 026 Herodes - den store bygherre

M. og F. Markussen 10-sep/8 dg

### 027 Israel, Jordan og Sinai

N.J. Langdahl 17-sep/10 dg

### 028 Festrejse, Israel og Jordan

A. og P. Weber 12-okt/11 dg

### 029 Konger i Israel

T. og J. B. Jensen 26-okt/11 dg

### 030 Julerundrejse - Israel

Hans-Ole Bækgaard 21-dec/8 dg

☎ **75 92 20 22**

[www.felixrejser.dk](http://www.felixrejser.dk)